

Sto lat temu w WM: Kongres 1900

**DRUGI MIĘDZYNARODOWY KONGRES MATEMATYKÓW,
odbyty w Paryżu od 6—12 sierpnia 1900 r.**

Zgodnie z uchwałą pierwszego kongresu międzynarodowego matematyków, odbytego w Zurychu w r. 1897 (patrz Sprawozdanie nasze o tym kongresie w t. I „Wiadomości matematycznych“, str. 185—192). Towarzystwo matematyczne francuskie zajęło się przygotowaniem i urządzeniem kongresu 2-go, podczas wystawy powszechnej w Paryżu w r. 1900. Towarzystwo matematyczne utworzyło, jak wiadomo ¹⁾, z grona swych członków komitet organizacyjny, który podzielił się następnie na dwie komisje: administracyjną pod przewodnictwem G. Darboux'a i komisję prac pod przewodnictwem H. Poincarégo.

Kongres matematyków w Paryżu przypadł w czasie powodzi kongresów naukowych w Paryżu. Tuż przed nim odbywały się obrady kongresów nauczania wyższego, kongresu filozoficznego i Stowarzyszenia francuskiego dla postępu nauk, które nęciły też wielu matematyków; równocześnie zaś prawie obradował kongres międzynarodowy fizyczny, na którego posiedzeniach można było bywać jedynie, sprzeniewierzywszy się zebraniom kongresu matematycznego, i odwrotnie. Szkoda, że komitety organizacyjne obu kongresów matematycznego i fizycznego nie porozumiały się uprzednio w celu zachowania pewnej łączności i nie uorganizowały posiedzeń sekcyjnych wspólnych, jak się to dzieje np. na Zjazdach Towarzystwa niemieckich lekarzy i przyrodników.

Pierwsze poufne zebranie uczestników odbyło się dnia 5 sierpnia wieczorem w Café Voltaire wprost Odeonu. Dnia następnego o godz. 9-iej przed południem odbyło się urzędowe otwarcie i zarazem pierwsze posiedzenie ogólne w wielkiej sali „Pałacu kongresów“ na Wystawie powszechnej. Po zagajeniu wstępnem przewodniczącego w komitecie

---

¹⁾ Wiadomości matematyczne III, str. 208.

organizacyjnym, przystąpiono do wyboru prezydium. Na prezesa honorowego kongresu powołano jednogłośnie i wśród oklasków nestora matematyków francuskich Hermite'a, któremu wiek podeszły i osłabione siły fizyczne nie pozwoliły uczestniczyć w kongresie. Na przewodniczącego faktycznego powołano H. Poincarégo. Wiceprezydentami zostali: Czuber, Gordan, Greenhill, Lindelöf, Lindemann, Mittag-Leffler, Moore, Tichomandrycki, Volterra, Zeuthen; sekretarzami: Duporcq (sekretarz generalny), Bendixson, Capelli, Minkowski, Ptaszycki, Whitehead. Urzędowymi delegatami byli: Czuber i Finger (Austria), De Galdeano-Zoel (Hiszpania), Miss Scott i Moore (Stany Zjednoczone), Rados (Węgry), Fujisawa (Japonia), Stampa (Meksyk), Tannery (Ministerium francuskie sztuk pięknych), Simonot (Ministerium francuskie marynarki), Stringham (Columbia University), Gallardo (Fakultet nauk w Buenos Ayres). Na przewodniczących i sekretarzy sekcji powołano: Sekcja I. Arytmetyka i Algebra—Hilbert, Cartan; Sekcja II. Analiza—Painlevé, Hadamard; Sekcja III. Geometria—Darboux, Niewęgłowski; Sekcja IV. Mechanika i Fizyka matematyczna—Larmor i Levi Civita; Sekcja V. Bibliografia i historia—książe Roland Bonaparte i d'Ocagne; Sekcja VI. Nauczanie i metody—M. Cantor i Laisant. Propozycje tych nominacji wyszły od komitetu organizacyjnego. Pozwolimy tu sobie zauważyć, że znakomitemu historykowi M. Cantorowi należało się raczej przewodnictwo w sekcji V-ej; faktycznie tak się też stało, bo książe Roland Bonaparte był przewodniczącym nominalnym i na posiedzeniach nie bywał, a obie sekcje V i VI odbywały posiedzenia wspólne, którym przewodniczył M. Cantor.

Po dokonaniu wyborów nastąpiły dwa odczyty: pierwszy M. Cantora „O historii matematyki“, drugi V. Volterry „O trzech analistach włoskich: Bettim, Brioschim i Casorati, o trzech sposobach traktowania przez nich analizy i o ich wpływie“. Oba odczyty wygłoszone były w języku francuskim. W tym też języku wygłoszono większość komunikatów. Językami urzędowymi kongresu były języki: angielski, francuski, niemiecki i włoski.

Dnia 7-go sierpnia rozpoczęły się obrady sekcyjne w wielkim gmachu Sorbony i odbywały się w ciągu trzech dni w porze rannej

i południowej, nieraz równocześnie w dwu sekcjach, tak że z żalem musiano wybierać pomiędzy sekcjami, gdy w jednej i drugiej poruszano interesujące tematy. Sekcja I zbierała się trzykrotnie; przedstawiono w niej komunikaty następujące: *Autonne*, O grupach rzędu skończonego, zawartych w grupie liniowej czwórkowej; *Hancock*, Uwagi o systemie modułów *Kroneckera*; *Stephanos*, O oddzielaniu pierwiastków równań algebraicznych; *von Koch*, O rozmieszczeniu liczb pierwszych; *Perrin*, O własnościach pewnego spóźmiennika formy dwójkowej rzędu 5-go i zastosowaniu tegoż do rozwiązywania równań; *Padé*, O najnowszym rozwoju teorii ułamków ciągłych; *Rados*, Z teorii podstawień ortogonalnych; *Padoa*, O nowym układzie nieprzywiedlnym postulatów w algebrze; *Capelli*, O działaniach zasadniczych arytmetyki. W sekcji Analizy, która zbierała się dwukrotnie, *Mittag-Leffler* streścił najnowsze badania swoje z teorii funkcji analitycznych i nad uogólnieniem szeregu *Taylora*; *Bendixson* mówił: O krzywych, określonych przez równania różniczkowe; *Jahnke*, O teorii funkcji Θ dwu zmiennych; *Tichomandruckij*, O znikaniu funkcji Θ wielu zmiennych. Sekcja geometrii zbierała się dwa razy; przedstawiono w niej komunikaty: *Lovertt*, O przekształceniach stycznościowych; *Maccarlane*, O zastosowaniu spóźrzędnych krzywoliniowych; *Stringham*, O przekształceniach ortogonalnych w przestrzeni eliptycznej i hyperbolicznej; *Jamet*, O twierdzeniu *Salmona* z teorii krzywych sześciennych płaskich; *Padoa*, O nowym układzie definicji w geometrii euklidesowej; *Stephanos* wypowiedział kilka uwag: O związku geometrii rzutowej i mechaniki; *Issaly* mówił: O pseudo-powierzchniach w ogólności i o pseudo-powierzchni minimalnej; *Amodeo*, O teorii krzywych płaskich algebraicznych. W Sekcji mechaniki przedstawiono referaty: *Zenger*, O ruchu ciał niebieskich według praw elektrodynamiki; *Boccardi*, O ruchach perturbacyj specjalnych małych planet; *Friedholm*, O odwróceniu całek określonych i ich zastosowaniu do zagadnień fizyki matematycznej; *Somigliana*, O teorii *Maxwellowskiej* działań z odległości.

W połączonych sekcjach V i VI-jej odczytał *Fujisawa* rzecz O matematyce w starej szkole japońskiej; *Galdano* — O krytyce matematycznej; *d'Ocagne* — O rozmaitych zastosowaniach metody graficznej; *Hilbert* — O przyszłych zagadnieniach matematyki. Można

było oczekiwać, że sekcja bibliografii i historii zastanawiać się będzie nad różnymi sprawami, dotyczącymi wspólnej pracy międzynarodowej, nad bibliografią matematyczną, nad zbieraniem materiałów do historii matematyki i t. p., t. j. nad sprawami, któremi tak żywo zajmowano się na kongresie pierwszym w Zurychu. Tymczasem żadnego z tych przedmiotów na porządku dziennym nie postawiono, a natomiast wysunięto kwestyę języka międzynarodowego. Żarliwymi jej rzecznikami byli pp. Laisant, Leau, Couturat i Méray (który nadesłał osobny referat i wydrukował równocześnie artykuł w „L'Enseignement mathématique“, przemawiający gorąco za wprowadzeniem języka „Esperanto“). Na interpelacyę jednego z uczestników zgromadzenia, dlaczego pominięto w obradach obecnego kongresu owe sprawy zasadniczego znaczenia, p. Laisant odpowiedział kilkoma słowami, że one zapomnieniu nie uległy, i że część projektów poruszonych na kongresie w Zurychu będzie prawdopodobnie urzeczywistniona siłami prywatnymi.

Dnia 11-go sierpnia przed południem odbyło się drugie (i ostatnie) posiedzenie ogólne kongresu w Amfiteatrze Richelieu'go w Sorbonie. Mittag-Leffler odczytał niezmiernie interesujące wyjątki z biografii Weierstrassa (głównie korespondencyę z Zofią Kowalewską), a Poincaré wypowiedział ciekawe uwagi o roli intuicji i logiki w matematyce. Następnie rozważono propozycyę, dotyczącą zwołania 3-go Zjazdu międzynarodowego matematyków. Uchwalono, że Zjazd ten odbyć się ma w r. 1904 w Niemczech i postanowiono prosić Stowarzyszenie matematyków niemieckich, aby się zajęło wyborem miejsca i organizacyą przyszłego kongresu. Na tem ukończyły się obrady i przewodniczący Poincaré ogłosił kongres jako zamknięty. Właściwe zamknięcie nieurzędowe odbyło się dnia następnego o godz. 12-ej w południe w Sali teatru Athénée przy ulicy Vieux Colombier. Zebrało się osób stokilkadziesiąt; wygłoszono kilka toastów (Darboux, Geiser, Stephanos, Wasiljew). Prof. Poincaré nie był obecny.

Lista drukowana uczestników (dostarczona nieco za późno) zawierała około 300 nazwisk, ale z zapisanych na liście wielu nie przybyło. Szczególniej żałowano nieobecności Appella, Picarda (na bankiecie był tylko), Koenigsa i Kleina.

Uczestnicy mieli w czasie kongresu prawo wolnego wstępu na wystawę, ale zajęci w godzinach rannych i popołudniowych pracą na

---

posiedzeniach, mogli z tego przywileju korzystać dopiero w godzinach wieczornych, w których wszakże pawilony, budzące interes naukowy, były już zamykane. Zresztą na wystawie, wśród olbrzymiego napływu zwiedzających, ginęli w rozproszeniu członkowie kongresu, mając poza posiedzeniami sekcijnymi mało sposobności do ściślejszego zbliżenia na zebraniach poufnych.

Nie możemy w tem pobieżnem sprawozdaniu podawać treści wygłoszonych referatów; będziemy prawdopodobnie mieli sposobność do pomówienia o niektórych z nich w innym czasie. Powiemy tylko, że wielkie zainteresowanie wzbudziły referaty Mittag-Lefflera i Hilberta i że większości komunikatów wysłuchano z wielką uwagą; niektóre z nich wywołały żywe dyskusye.

S. D.

